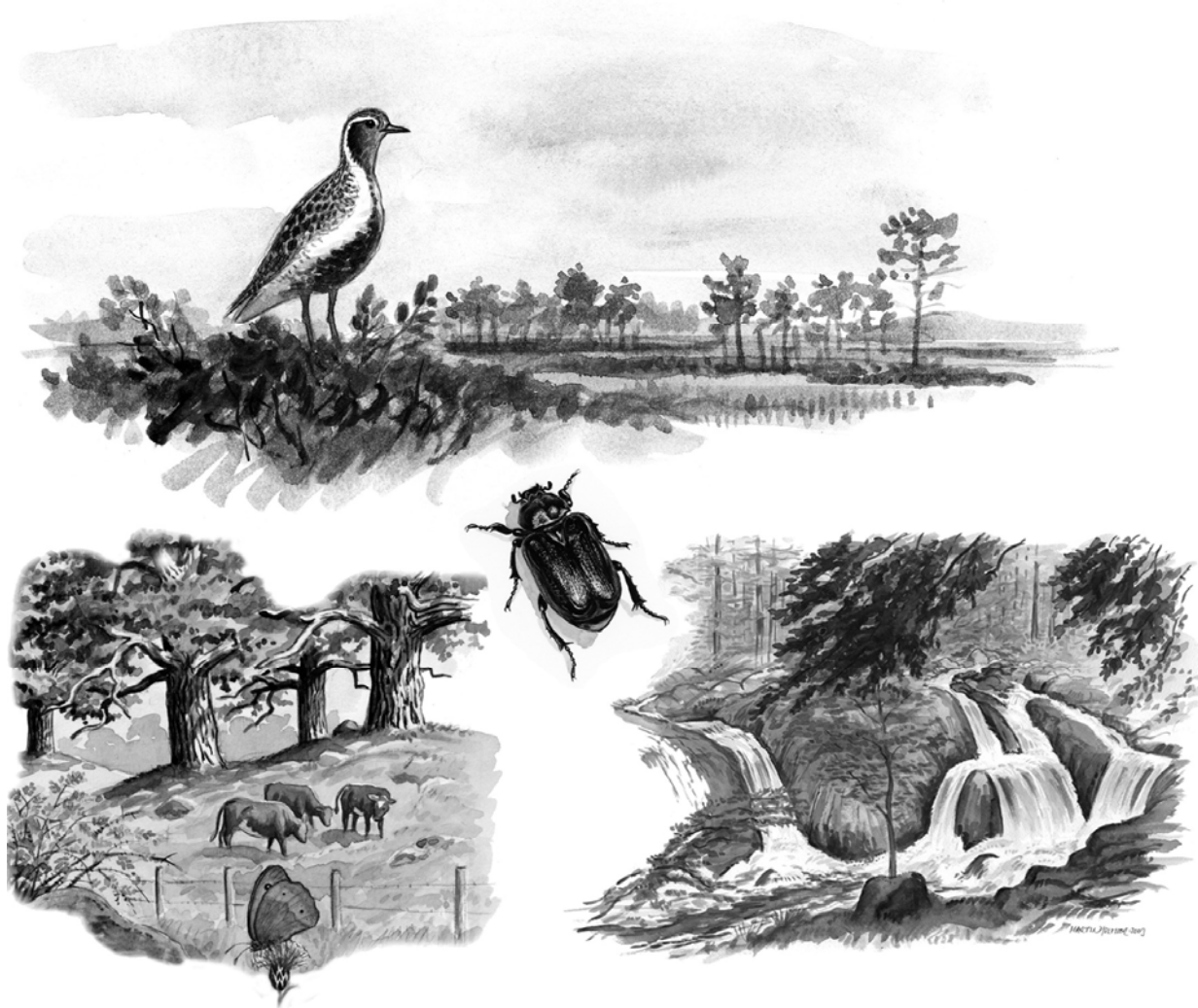

LÄNSSTYRELSEN
VÄSTRA GÖTALANDS LÄN

Bevarandeplan för Natura 2000-område

SE0530213 Ramlamossen

EU:s medlemsländer bygger upp ett s.k. ”ekologiskt nätverk” av naturområden som kallas Natura 2000. Livsmiljöerna för vilda djur och växter krymper i snabb takt och många arter hotas av utrotning. Länderna i EU samarbetar därför för att försöka bevara det europeiska växt- och djurlivet. Arbetet grundas på två EU-direktiv, fågeldirektivet och art- och habitatdirektivet.

Natura 2000-områden i Västra Götalands län

I Västra Götalands län finns 409 av regeringen beslutade Natura 2000-områden (t.o.m. år 2011) som sammanlagt har en yta av cirka 240 900 hektar. Avsikten med områdena är att bevara speciella, i EU direktiven bestämda naturtyper och arter. I länet förekommer 54 av dessa naturtyper och 95 djur- och växtarter. Arbetet med att utse områden har pågått sedan EU-inträdet 1995. Naturtyperna kan sammanfattas i följande kategorier och täcker cirka hälften av den totala ytan.

- Berg / hållmark, 3 800 ha
- Odlingsmark / hed, 3 506 ha
- Lövskog, 5 248 ha
- Barrskog, 8 475 ha
- Våtmark / hed, 14 218 ha
- Sötvatten, 21 567 ha
- Sötvatten, Vättern, 60 000 ha
- Hav / kust, 25 304 ha

Bevarandeplanen

Till varje Natura 2000-område ska det finnas en bevarandeplan. Den ger en beskrivning av området och dess naturvärden, vad som kan skada eller påverka naturvärdena samt vad som krävs för att de ska finnas kvar. Planen ska också underlätta vid tillståndsprövningar enligt miljöbalken. Bevarandeplaner utarbetas och fastställs av Länsstyrelsen som även är ytterst ansvarig för att målsättningen med området uppfylls. Planen kan dock revideras när ny kunskap tillkommer eller när förutsättningar ändras; den sägs vara ett "*levande dokument*". Det är därför aldrig för sent att bidra med kunskap och synpunkter, kontakta gärna Länsstyrelsen. När bevarandeplanen ändras medför det att den måste fastställas på nytt. Markägare och andra berörda ges då nytt tillfälle att lämna synpunkter om ändringarna är av betydelse.

Tillståndsplikt och samråd

För att inte skada Natura 2000-områdenas värden krävs tillstånd för verksamheter eller åtgärder som på ett betydande sätt kan påverka miljön i ett Natura 2000-område. Det gäller även åtgärder utanför Natura 2000-området (regleras av miljöbalken). Då det kan vara svårt att avgöra vilka åtgärder som kan påverka naturvärdena i ett område bör man samråda med länsstyrelsen innan man påbörjar en åtgärd. Om det rör sig om en skogsbruksåtgärd ska istället samråd hållas med skogsstyrelsen innan en åtgärd påbörjas.

Mer information

Länsstyrelsen – www.lansstyrelsen.se/vastragotaland - Telefon 031-60 50 00 vx. - E-post: natur.vastragotaland@lansstyrelsen.se

Skogsstyrelsen - www.skogsstyrelsen.se- Telefon 036-35 93 00vx. - E-post: skogsstyrelsen@skogsstyrelsen.se

Naturvårdsverket - www.naturvardsverket.se

Om lagstiftningen som Natura 2000 bygger på

Ett Natura 2000-områdes juridiska status bestäms av flera paragrafer i miljöbalken. Förutom bestämmelser om områdesskydd och tillståndsprövning enligt 7 kap. miljöbalken är Natura 2000-områden även riksintresseområden enligt 4 kap. 1 och 8 §§ i miljöbalken, vilket innebär att Natura 2000-bestämmelserna får en tydlig koppling till en rad andra lagar som rör markanvändning. Bestämmelser som rör miljökonsekvensbeskrivningar (MKB), tillsyn och ersättningsfrågor m.m. i Natura 2000-områden finns även i miljöbalkens kapitel 6:1 och 7, 11:9, 17:3, 19:2, 21:7, 29:4 och 31:4 och 5 kap. MB samt i förordningen om områdesskydd (1998:1252).

LÄNSSTYRELSEN
VÄSTRA GÖTALANDS LÄN

Naturvårdsenheten
Maria Johansson

BEVARANDEPLAN
2011-06-15

Diarienummer:
511-1466-2202

Sida
3

Bevarandeplan för Natura 2000 - område

SE0530213 Ramlamossen

Kommun: Herrljunga

Områdets totala areal: 389,4 ha Områdestyp: SCI, SPA

Naturgeografisk region: Boreal

Naturtyper och arter som måste bevaras i området:

** Anger att arten eller naturtypen är av särskilt stort intresse inom EU*

- 3160 Dystrofa sjöar och småvatten
- 7110 Högmossar*
- A007 *Podiceps auritus* - Svarthakedopping
- A127 *Grus grus* - Trana
- A140 *Pluvialis apricaria* - Ljungpipare

Bevarandesyfte

Syftet med Natura 2000-området är att de naturtyper och arter som finns i området (se förteckningen) ska bevaras långsiktigt. Varje naturtyp och art ska bidra till att upprätthålla s.k. gynnsam bevarandestatus inom sin biogeografiska region. Det här området utgör därför en viktig del i det ekologiska nätverk av områden som Natura 2000 bygger på.

Det främsta syftet är att bevara högmossen som Natura 2000-området till allra största delen består av samt bibehålla livsmiljön för de inrapporterade arterna svarthakedopping, ljungpipare och trana.

Regeringen fattade beslut om att föreslå området till Natura 2000-nätverket i maj 2006.

Beskrivning av området

Ramlamossen ligger i Herrljunga kommun i ett område där torvbrytning och dikning varit vanligt förekommande, långt in på den första halvan av 1900-talet. Många kringliggande mossar har helt blivit utdikade och uppodlade. Därför är Ramlamossen särskilt viktig att bevara. Markerna omkring mossen består mestadels av åkrar och ängar men också allra närmast en tät randskog.

Mossen i sig har ett ovanligt utseende där de lägsta och därför fuktigaste delarna finns i mitten. Där ligger också en större göl, Svartesjön, som har en relativt fast strandzon med tall och björk. Denna göl har klassificerats som naturtypen Dystrofa sjöar och småvatten (3160). Att delar av mossen blivit utdikade visar sig i att mossens lagg (Lagg = smala, öppna eller beskogade, blötare parti som omger en högmosse) nästan är helt borta. Stora

delar av mossplanet består av öppna, vegetationsfria hölJOR och tvärs över går ett tydligt dråg med ängsull, flaskstarr och myrlilja. I söder är bestånden av myrlilja stora.

Området har särskilt höga naturvärden sett till fågelfaunan. EU- intressanta arter som enligt äldre inventeringar häckar i området är svarthakedopping, ljunpipare och trana. Även andra värdefulla arter har observerats såsom kungsörn, storspov, drillsnäppa, sånglärka, hämpling och tallbit.

Lite kuriosa är att det på 1940-talet störtade ett flygplan i mossen. Vandringar ordnas av byalaget. Inom området finns en grundvattenkälla som 1987 blev föreslagen som riksintresse av SGU.

Bevarandemål

Målet är att arealen högmossa (7110) och dystrofa sjöar och småvatten (3160) ska bibehållas i området och att de inrapporterade fågelarterna ska ha livskraftiga populationer.

Markägareförhållanden

Området ägs av privata markägare, staten och Svenska kyrkan.

Vad kan påverka negativt?

Aktuellt:

- Utdikning av mossen till förmån för ytterligare åkerbruk.
- Torvbrytning för t.ex. energiutvinning och jordförbättringsmedel.
- Skogsavverkning i närhet till mossen med följd att markstrukturen förändras och näringsämnen läcker in.
- Åtgärder som kan förändra mossens hydrologi, t.ex markavvattning.

Generellt:

- Anläggandet av skogsbilvägar, byggnader, vindkraftverk, master etc kan förändra markstrukturen med risk för läckage av näringsämnen in i mossen.
- Spridning av kalk, aska, eller gödningsmedel kan medföra förändrad artsammansättning.
- Våtdepositionen av kväve kan öka.

Bevarandeåtgärder

Förutom vad som i övrigt gäller enligt miljöbalken och annan miljölagstiftning krävs tillstånd för att bedriva verksamheter eller vidta åtgärder som på ett betydande sätt kan påverka miljön i ett Natura 2000-område. Tillstånd krävs inte för verksamheter och åtgärder som direkt hänger samman med eller är nödvändiga för skötseln och förvaltningen av det berörda området (7 kap 28 a § miljöbalken).

Skydd

Förutom Natura 2000 saknar området skyddsbestämmelser. Se även bevarandeåtgärder för naturtyper och arter.

Skötsel

Området är i dagsläget (2011) inte i behov av någon särskild skötsel. Skulle dock området börja växa igen måste åtgärder vidtas för att motverka detta.

Bevarandestatus

Högmossen (7110) har god bevarandestatus och det har troligtvis även naturtypen Dystrofa sjöar och småvatten (3160).

Uppföljning av naturtyper och arter

De i bevarandeplanen angivna målen ska följas upp.

Bevarandemålen följs upp med olika tidsintervall beroende på vilken naturtyp eller art som berörs. Naturtyper som inte kräver skötsel följs upp stickprovsvis med glesa tidsintervall liksom arter som till exempel förekommer på många lokaler eller som inte är hotade i så hög grad. Områden som vid basinventeringen inte konstateras ha gynnsam bevarandestatus följs upp regelbundet tills gynnsam bevarandestatus uppnåtts. Samtliga områden ska följas upp om de innehåller arter och naturtyper som är sällsynta, särskilt viktiga för biologisk mångfald eller kräver regelbunden skötsel.

Dokumentation

Herrljunga kommun 1975: Naturvårdsinventering med ornitologisk och botanisk inriktning av Ramlamossen, Herrljunga kommun. 1975:14.

Länsstyrelsen i Älvsborgs län 1976: Natur i Älvsborgs län.

Länsstyrelsen i Älvsborgs län 1987: Våtmarker, Herrljunga och Vårgårda kommuner

Länsstyrelsen i Älvsborgs län 1989: Områden av riksintresse för naturvård och friluftsliv samt områden med geografiska bestämmelser.

Våtmarker i Älvsborgs län. Rapport 1993:6.

Länsstyrelsen i Älvsborgs län 1994: Våtmarker i Älvsborgs län.

Naturvårdsverket 1994: Myrskyddsplan för Sverige.

Länsstyrelsen i Västra Götalands län 2008: Värdesbeskrivningar. Riskintressen för naturvård. Beslut 2000-02-07. Uppdaterad 2008-10-16.

Naturtyper och arter som speciellt måste bevaras i området

3160 Dystrofa sjöar och småvatten

<i>Beskrivning:</i>	<p>Mitt i högmossen finns en mindre göl som naturtypsklassas som Dystrofa sjöar och småvatten (3160). Gölen har en kringliggande fast zon med tall och björk.</p> <p>Generellt omfattar naturtypen naturliga sjöar och småvatten med relativt näringsfattigt vatten som är brunfärgat av torv eller humusämnen och har ett naturligt lågt pH. Naturtypen avgränsas mot land av medelhögvattenlinjen. Vegetationen är gles och består ofta av flytbladsväxter och akvatiska mossor. Stränderna är i huvudsak organogena med myrvegetation, gles starr och flytande vitmossebestånd som i regel bildar gungflyn. Dystrofa sjöar är normalt relativt små, ofta < 50 ha och förekommer i hela landet, framför allt på organogena och näringsfattiga jordar i myrrika områden samt i skogslandskapet. Sjöarna är naturligt lågproduktiva (fosforhalt <25 µg/l). Vattnet är påverkat av humussyror, naturligt surt (ofta pH <6) och brunfärgat (ofta >100 mg Pt/l). Sjöar med lång omsättningstid som har klarare vatten/ lägre färgtal, men upprätthåller karaktärsarter, strukturer och funktioner ingår i naturtypen. Även dystrofa sjöar som är påverkade av försurning och ökad humusbelastning ingår eftersom sjöns karaktär ofta består. Sjöar som sedan länge varit sänkta eller dämnda och upprätthåller vattenståndsfluktuationer med naturlig säsongsvariation ingår också i naturtypen. I sjöar som regelbundet regleras påverkas den karaktäristiska gungflyvegetationen negativt av onaturliga vattenståndsförändringar varför dessa sjöar som regel inte ingår i naturtypen.</p> <p>Naturtypen är känslig för förändringar i hydrologi och hydrokemi, näringstillförsel, minskning i strandskogens utbredning, introduktion av främmande arter samt en påtaglig minskning av populationerna av de typiska arterna. De typiska arterna är indikatorarter vars förekomst indikerar gynnsam bevarandestatus hos naturtypen genom att de reagerar relativt tidigt på förändringar.</p>
<i>Bevarandemål:</i>	<p>- Arealen "Dystrofa sjöar och småvatten" ska vara minst 5,8 hektar eller öka.</p> <p>Gölen ska vara öppen och inte under igenväxning.</p> <p>Generellt gäller att:</p> <ul style="list-style-type: none">- Naturtypen ska ha en naturligt lågvuxen gungflyvegetation. Täta vassbestånd får inte täcka gungflyet.- Förekomsten av typiska kärlväxtarter ska bibehållas eller öka.
<i>Negativ påverkan:</i>	<p>All förändring av markanvändning rörande högmossen runt gölen kan påverka naturtypen negativt. Se beskrivningen av området som helhet.</p>
<i>Bevarandeåtgärder:</i>	<p>Förutom Natura 2000 saknar området skyddsbestämmelser. Området är inte i behov av någon särskild skötsel.</p>
<i>Bevarandestatus:</i>	<p>Se bevarandestatusen för området i sin helhet.</p>

Uppföljning: Se tills vidare den allmänna beskrivningen under rubriken: Uppföljning av bevarandemålen. Uppföljningsmetoder mm. kommer att beskrivas senare.

7110 Högmossar*

Beskrivning: Se områdesbeskrivningen.

Generellt omfattar naturtypen 7110 tydligt välvda mossar som har höjt sig över omgivningen och utvecklat ett öppet eller trädklätt mosseplan. Krontäckningen är normalt mindre än 30 %, men högmossar/partier med högre krontäckning förekommer (dock mindre än 100 %). Hela den hydrologiska enheten inkluderas i naturtypen, det vill säga mosseplanet samt omgivande laggkärr* och randskog som ofta finns mellan mosseplanet och laggen*. Gölar, höljor*, strängar*, tuvor*, dråg* och andra typer av vattenmosaiker kan förekomma i högmossekomplexet och förstärker naturvärdena med sin närvaro. Mosseplanet får sin vattenförsörjning endast genom direkt nederbörd. Därmed blir näringshalten och pH-värdet mycket låga, vilket gör miljön artfattig. Naturtypen har en flerårig vegetation som ofta domineras av ris och vitmossor. Vegetationen ska spegla vad som är normalt för ett hydrologiskt intakt högmosseplan. Myrens hydrologi och hydrokemi får inte vara starkt generellt påverkad av mänskliga ingrepp. Torvproduktion sker, men nettotillväxten kan ha upphört tillfälligt till följd av t.ex. brand, atmosfäriskt nedfall eller klimatvariationer.

Tre undergrupper av naturtypen kan urskiljas:

- Öppna mosseplan (krontäckning 0-30%),
- Trädklädda mosseplan och delar av mosse (krontäckning 30-100%) och
- Laggkärr (krontäckning 0-100%).

[Koncentriskt välvd mosse= välvd mosse med tydlig, centralt belägen höjdpunkt

Gölar = permanenta, mindre vattensamlingar.

Lagg = smala, öppna eller beskogade, blötare parti som omger en högmosse

Höljor = det lägre liggande partiet mellan tuvor eller strängar på en mosse

Strängar = långsmala partier i våtmarken som är högre än sin omgivning,

Tuvor = vegetationstäckt upphöjd torvbildning.

Dråg = område med betydligt kraftigare vattenföring, men som alltid är mer eller mindre täckt av vegetation och inte djupt nedskuret i torven, till skillnad från en bäck.]

Naturtypen är känslig för förändrade hydrologiska och hydrokemiska förhållanden, näringstillförsel, förändringar i proportionerna mellan olika arter i botten- och fältskikt samt för en påtaglig minskning av populationerna av de typiska arterna.

Bevarandemål: - Arealen "Högmossar" ska vara minst 365,8 hektar eller öka.

Högmossen ska vara öppen och inte under igenväxning.

Negativ påverkan: Se beskrivningen av området som helhet.

Bevarandeåtgärder: Förutom Natura 2000 saknar området skyddsbestämmelser. Området är inte i behov av någon särskild skötsel.

Bevarandestatus: Se bevarandestatusen för området i sin helhet.

Uppföljning: Se tills vidare den allmänna beskrivningen under rubriken: Uppföljning av bevarandemålen. Uppföljningsmetoder mm. kommer att beskrivas senare.

A007 *Podiceps auritus* - Svarthakedopping

Beskrivning: Svarthakedoppingen behöver ha tillgång till lämplig föda, vilket under häckningstiden består huvudsakligen av evertebrater, speciellt akvatiska, men också terrestra insekters larvstadier, samt till en mindre del fisk, salamandrar och grodyngel.

Arten är mycket känsligt för näringskonkurrens med fisk. För lyckad reproduktionen bör häckningsvattnen sakna, eller ha starkt reducerad fiskförekomst.

Den behöver också ha tillgång till lämplig häckningsplats, vilket i allmänhet innebär små och fisktomma sötvatten i form av viltvatten, dammar, kärr, agmyrar och vattenfyllda lertag. Den kan även häcka i större sjöar, både eutrofa slättsjöar som mer näringsfattiga skogssjöar. I de senare fallen bör undervattensvegetationen vara riklig om där finns fisk. Svarthakedopping förekommer även vid vissa kustlokaler i Östersjön och Bottenhavet/Bottenviken.

Spridningsförmåga

Under häckningen är arten bunden till det vatten där boet anläggs.

Den övervintrar i marin miljö i västra och mellersta Europa.

Bevarandemål: Målsättningen bör vara att den svenska populationen ej tillåts minska under nuvarande beståndsstorlek och att den på sikt ökar till 2 500 par, samtidigt som arten bevaras som häckfågel i samtliga län där den finns för närvarande.

Negativ påverkan:

Arten har stora svårigheter att reproducera sig med lyckat resultat i småvatten där fisk planterats in (näringsskonkurrens).

Igenläggning av småvatten (t.ex. lertag, industridammar, viltvatten, golfbanedammar) kan åtminstone lokalt utgöra en fara för artens fortbestånd.

Total igenväxning eller dess motsats – totalt borttagande av vattenvegetationen – påverkar artens numerär negativt.

Utdikning eller kraftig vattenståndssänkning i tidigare goda häckningsmiljöer medför att arten minskar i antal eller försvinner.

Ökad predation av mink, men även kråka m.fl. arter, kan vara en delförklaring till att arten försvunnit från många lokaler under de senaste 30 åren. Under denna period har dessutom skyddet mot predatorer försämrats genom att antalet skrattmåskolonier minskat kraftigt.

Fortskridande förorening av havsmiljön, t.ex. oljeutsläpp, påverkar arten negativt i dess övervintringsområden.

Bevarandeåtgärder: Regelverk

Svarthakedoppingen är fredad (3 § i jaktlagen (1987:259)). Fredningen gäller också dess ägg och bon.

Enligt 1 a § Artskyddsförordningen är det förbjudet att avsiktligt störa fåglarna, särskilt under deras parnings-, uppfödning-, övervintrings- och flyttningsperioder. Det är även förbjudet att skada eller förstöra djurens fortplantningsområden eller viloplatser.

Artskyddsförordningen (1998:179) förbjuder import, export och försäljning av levande och döda exemplar av svarthakedopping, samt förvaring av levande exemplar. (Vissa undantagsregler finns angivna i artskyddsförordningen).

Vid en avverkning, etablering av vindkraftverk eller annan form av exploatering kan tillstånd enligt 7 kap. 28 a § MB krävas.

I Västra Götalands län råder förbud mot markavvattning enligt MB kap. 11: 13–14 §§ och förordningen om vattenverksamhet.

Svarthakedoppingen är upptagen i bilaga II (strängt skyddade djurarter) i Bernkonventionen (konvention om skydd av europeiska vilda djur och växter samt deras naturliga miljö).

Svarthakedoppingen är upptagen i AEWA (African-Eurasian Waterbird Agreement).

Behov av ytterligare bevarandeåtgärder (ej fastställda av Naturvårdsverket)

Kartläggning av artens häckningslokaler bör ske, så att dessa kan få vederbörligt skydd mot dikning och liknande ingrepp.

Se till att fisk inte utplanteras i svarthakedoppingens häckningsvatten. I tidigare goda häckningsområden och där fisk på något sätt kommit in, bör åtgärder vidtas som missgynnar fiskförekomsten.

Vid anläggning av viltvatten är det önskvärt att stränderna görs flacka.

Igenfyllning av eller dumpning måste undvikas i små vatten.

Arten bör inventeras regelbundet (fem eller tio års intervall) så att trender i populationens storlek uppmärksammas. Det är fördelaktigt om arten ingår i länens miljöövervakning.

Svarthakedoppingen är inte speciellt störningskänslig för folk som passerar eller uppehåller sig på land. Leder och rastplatser kan därför utan större risk placeras helt nära det vatten där arten häckar. Vid lokaler som tidigare hyst häckande svarthakedopping kan åtgärder som missgynnar eller förhindrar fiskförekomst eller reglerar förekomsten av främst mink, ge förutsättningar för återetablering av arten.

Bevarandestatus: Svarthakedoppingen häckar i följande län; M (tillfälligt), K, I, H, G, F, O, E, D, AB, C, U, T, S, W, X, Y, Z, AC, BD.

Riksinventering 1996 gav 1 100–1 300 par, dvs. en halvering på 24 år. Har möjligen visat vissa tecken på en ökad population sedan dess. Har minskat med i runda tal 30 % de senaste 15 åren.

Den europeiska populationen utanför Ryssland är beräknad till cirka 7 500 par.

Svarthakedoppingen är rödlistad i Sverige, där den är placerad i kategorin Sårbar (VU).

Uppföljning: Arten ska följas upp enligt de uppföljningsanvisningar som Naturvårdsverket och Artdatabanken tar fram.

A127 *Grus grus* - Trana

Beskrivning: Trana häckar enligt osäkra uppgifter i området.

Generellt:

Tranan häckar på sankta sjö- eller havsstränder, på våta myrmarker, på vattensjuka hyggen omgärdade av sumpskog, vid större slättsjöar, i öppna kärr, i sänkta sjöar och andra större eller mindre våtmarker. Ett gemensamt krav, oavsett val av habitat, är att tranorna har möjlighet att bygga boet oåtkomligt för marklevande rovdjur, dvs. alltid omgärdat av vatten.

Under häckningstid lever tranorna av rötter, skott och andra vegetabilier samt insekter, blötdjur, grodor, småfisk m.m.

Under höstflyttningen är ungarna beroende av föräldrarnas vägledning.

En stor andel av tranorna övervintrar i korkeksmarker i Spanien.

Spridningsförmåga

Under häckningen rör sig paret normalt inom ett område i storleksordningen 1 km².

Tranan blir könsmogen vid 3-6 års ålder. Innan könsmognaden för ungtoranorna en kringflackande tillvaro och samlas ofta i stora flockar.

Övervintrar i Sydvästeuropa, främst i Spanien, men även i Portugal och Frankrike samt i Nordafrika.

Bevarandemål: Målsättningen bör vara att bevara det nuvarande starka tranbeståndet med häckande par i samtliga svenska landskap.

Negativ påverkan: För närvarande finns inget hot mot arten i Sverige. I det spanska övervintringsområdet finns däremot vissa hot, främst. avveckling av korkeksodlingar.

Bevarandeåtgärder: Regelverk

Tranan är fredad (3 § i jaktlagen (1987:259)). Fredningen gäller också dess ägg och bon.

Enligt 1 a § Artskyddsförordningen är det förbjudet att avsiktligt störa fåglarna, särskilt under deras parnings-, uppfödning-, övervintrings- och flyttningsperioder. Det är även förbjudet att skada eller förstöra djurens fortplantningsområden eller viloplatser.

I rådets förordning (EG) nr 338/97 regleras import och export samt försäljning av levande och döda exemplar av trana. Sådan import och export samt försäljning får endast ske efter tillstånd från Jordbruksverket.

Artskyddsförordningen (1998:179) förbjuder förvaring av levande exemplar av trana.

Vid avverkning, etablering av vindkraftsanläggning eller annan form av exploatering kan tillstånd enligt 7 kap. 28 a § MB krävas.

I Västra Götalands län råder förbud mot markavvattning enligt MB kap. 11: 13-14 §§ och förordningen om vattenverksamhet.

Tranan är upptagen i bilaga II (strängt skyddade djurarter) i Bernkonventionen (konvention om skydd av europeiska vilda djur och växter samt deras naturliga miljö).

Tranan är upptagen i bilaga 2 i Bonnkonventionen (flyttande arter).

Tranan är upptagen i AEWA (African-Eurasian Waterbird Agreement).

Behov av ytterligare bevarandeåtgärder (ej fastställda av Naturvårdsverket)

I Natura 2000-områden med häckande trana bör följande beaktas: Eftersom tranan alltid bygger sitt bo vattenomflutet, måste vattenavledning/vattenståndssänkning i anslutning till häckningsområden undvikas helt. Tranan är skygg vid sina boplatser och åtminstone vandringsleder som planeras med sträckning över stora, öppna myrområden bör dras på behörigt avstånd (minst 500 m) från boplatsoområdet.

Övernattningsplatser med större antal fåglar bör skyddas mot exploatering och störning.

En ytterligare ökning av tranbeståndet kan medföra allvarliga problem för jordbruket på vissa håll. Dessa problem måste lösas på olika sätt, beroende på de regionala förutsättningarna. I svåra fall rekommenderas att kontakt tas med viltskadecenter, Grimsö forskningsstation.

Bevarandestatus: Tranan har ökat markant i antal den senaste 20-årsperioden, speciellt märkbart i Götaland och Svealand. Antalet häckande par torde f.n. uppgå till åtminstone 15 000, kanske över 20 000 par. Därtill kommer ett stort antal icke könsmogna fåglar, vilka drar runt i Sverige under sommarhalvåret. Dessa senare fåglar kan vålla en del bekymmer för jordbruket och vid enstaka tillfällen har tillstånd för avskjutning av ett litet antal fåglar getts.

De svenska tranorna utgör 20-38 % av europapopulationen. Sverige har således ett stort ansvar för bevarandet av arten.

Tranan häckar numera förhållandevis jämnt spridd i samtliga svenska län. På Öland konstaterades den första häckningen relativt nyligen.

BirdLife International betecknar tranan som Sårbar i Europa. Arten är placerad i SPEC kategori 3, vilket innebär att den globala populationen inte är koncentrerad till Europa, men att arten har en otillfredsställande bevarandestatus i området (Tucker & Heath 1994).

Uppföljning: Arten ska följas upp enligt de uppföljningsanvisningar som Naturvårdsverket och Artdatabanken tar fram.

A140 *Pluvialis apricaria* - Ljungpipare

Beskrivning: Osäkra observationer av häckande ljungpipare i området.

Generellt:

Ljungpiparen häckar huvudsakligen i fyra olika miljöer. I norra Sverige är det en karaktärsart på fjällhedar och lokalt även på större, trädlösa myrar. I södra Sverige finns ett tynande bestånd på trädlösa högmossar, samt ett tämligen starkt bestånd på Ölands alvar. Gemensamt för de olika populationerna är kraven på stora öppna områden, med låg och gärna något gles växtlighet.

Arten kräver stora sammanhängande öppna områden - ljungpiparen är ytterligt sällsynt när den sammanhängande arealen öppna mark understiger 15 ha. Överstiger den öppna arealen 30 ha uppträder arten tämligen regelbundet, men det är först när den sammanhängande arealen öppna mark är större än 90 ha som arten finns på alla mossar.

De häckande fåglarna utnyttjar gärna närliggande åkrar under födosöket.

I övervintringsområdet uppehåller sig ljungpiparen på öppna jordbruksområden.

Spridningsförmåga

Arten hävdar revir och rör sig då huvudsakligen inom ett område i storleksordningen 15-30 hektar.

Ljungpiparen övervintrar huvudsakligen i västra och sydvästra Europa.

Bevarandemål:

Målsättningen är att det ska finnas förutsättningar för häckning av ljunghed i hela landet.

Sverige bör kunna hysa minst 70 000 par, varav huvuddelen i fjälltrakterna. Det sydliga beståndet måste öka - på Öland bör målet vara minst 2 000 par, på Gotland oförändrat minst 50 par, på Sydsvenska höglandet (M, H, G, F, N och O län) minst 1 500 par, Bohuslän och Dalsland, minst 300 par, Värmland minst 400 par och Västmanland cirka 100 par. Det är önskvärt med habitatförbättrande åtgärder så att arten kan återkomma som häckfågel till D, AB och C län.

Negativ påverkan:

I södra Sverige är den kraftigt fortlöpande igenväxningen av öppna marker det stora hotet. Orsakerna till tillbakagången är flera, främst tidigare dikning och torrläggning av myrmark, ökad förekomst av träd och högväxta ris på högmossar till följd av atmosfäriskt nedfall av stora mängder kväve, minskad hävd av alvar och ljunghedar samt fragmentering av öppna marker genom igenväxning.

Den minskade odlingen i södra Sveriges skogsbygder kan eventuellt försvåra situationen för det sydliga beståndet, då den leder till sämre födosöksförhållanden under den krävande äggläggningsperioden.

Det nordliga beståndet är betydligt starkare. Hoten är mindre och utgörs främst av lokala planer på storskalig torvbrytning.

Arten jagas på övervintringsområdena i Västeuropa, men effekterna är okända.

Bevarandeåtgärder: Regelverk

Ljungpiparen är fredad (3 § i jaktlagen (1987:259)). Fredningen gäller också dess ägg och bon.

Enligt 1 a § Artskyddsförordningen är det förbjudet att avsiktligt störa fåglarna, särskilt under deras parnings-, uppfödning-, övervintrings- och flyttperioder. Det är även förbjudet att skada eller förstöra djurens fortplantningsområden eller viloplatser.

Artskyddsförordningen (1998:179) förbjuder import, export och försäljning av levande och döda exemplar av ljungpipare, samt förvaring av levande exemplar. (Vissa undantagsregler finns angivna i artskyddsförordningen).

Vid avverkning, etablering av vindkraftsanläggning eller annan form av exploatering kan tillstånd enligt 7 kap. 28 a § MB krävas.

I Västra Götalands län råder förbud mot markavvattning enligt MB kap. 11: 13-14 §§ och förordningen om vattenverksamhet.

Ljungpiparen är upptagen i Bilaga III (skyddade djurarter) i Bernkonventionen (konvention om skydd av europeiska vilda djur och växter samt deras naturliga miljö).

Ljungpiparen är upptagen i bilaga 2 i Bonnkonventionen (flyttande arter).

Ljungpiparen listas i AEWA (African-Eurasian Waterbird Agreement).

Behov av ytterligare bevarandeåtgärder (ej fastställda av Naturvårdsverket)

Det är viktigt att det svaga sydsvenska beståndet stärks. Detta kan endast ske om hydrologin på utdikade högmossar återställs och den uppväxande skogen och träden avverkas. Mossar av öppen karaktär måste finnas kvar i södra Sverige. På alvarmark måste röjning följd av hävd snarast ske i de områden som håller på att växa igen av buskar och träd.

Markavvattning eller andra åtgärder som påverkar hydrologin kan vara ett hot mot arten där den förekommer.

Bevarandestatus: Ljungpiparen häckar i flertalet svenska län: M, I, H, G, F, N, O, E, U, T, S, W, X, Y, Z, AC och BD. Det skånska beståndet är dock mycket svagt och arten saknas dessutom helt i K, D, AB och C län. Det samlade svenska beståndet uppskattas till mellan 50 000 och 70 000 par varav närmare 90 % finns i fjällen. Det totala europeiska beståndet beräknas till minst 500 000 par, varav ca 2/3 på Island och i Norge tillsammans.

I norra Sverige håller sig beståndet av allt att döma tämligen konstant. Data som stödjer den uppfattningen saknas dock.

I södra Sverige är situationen betydligt mera bekymmersam. Arten har under 1990-talet minskat kraftigt såväl på Sydsvenska höglandet som på Ölands alvar. Samtidigt som arten helt har försvunnit från vissa lokaler, har beståndet mer än halverats i andra regioner. Utvecklingen ser mycket dystert ut och stora insatser krävs för att bibehålla ett livskraftigt bestånd i landets södra delar.

BirdLife International listar ljungpiparen som "Secure" i Europa och menar att det är angeläget att Europa tar ett ansvar i artens bevarande. Arten är placerad i SPEC kategori 4, vilket innebär att dess utbredning inte är koncentrerad till Europa, och att den har en tillfredsställande bevarandestatus inom regionen i stort.

Uppföljning: Arten ska följas upp enligt de uppföljningsanvisningar som Naturvårdsverket och Artdatabanken tar fram.
